

Документ 501/2015, чинний, поточна редакція — **Прийняття** від **25.08.2015**

Указ
Президента України

Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини

З метою вдосконалення діяльності щодо утвердження та забезпечення прав і свобод людини і громадянина в Україні, відповідно до частини другої [статті 102](#) Конституції України постановляю:

1. Затвердити [Національну стратегію у сфері прав людини](#) (додається).

2. Кабінету Міністрів України:

1) розробити із залученням представників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства, провідних вітчизняних учених і міжнародних експертів та затвердити у тримісячний строк План дій щодо реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року (далі - План дій);

2) забезпечувати щороку:

- підготовку та оприлюднення до 1 листопада звіту про виконання Плану дій за поточний рік;
- проведення до 10 грудня публічного обговорення звіту про виконання Плану дій за поточний рік за участю представників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства, міжнародних організацій та доопрацювання Плану дій з урахуванням результатів такого обговорення;

3) передбачати під час розроблення проектів законів про Державний бюджет України на відповідний рік кошти, необхідні для фінансування виконання Плану дій.

3. Цей Указ набирає чинності з дня його опублікування.

Президент України
м. Київ
25 серпня 2015 року
№ 501/2015

П.ПОРОШЕНКО

ЗАТВЕРДЖЕНО
Указом Президента України
від 25 серпня 2015 року
№ 501/2015

НАЦІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ у сфері прав людини

1. Загальна частина

Затвердження Національної стратегії у сфері прав людини (далі - Стратегія) зумовлено необхідністю вдосконалення діяльності держави щодо утвердження та забезпечення прав і свобод людини, створення дієвого механізму захисту в Україні прав і свобод людини, вирішення системних проблем у зазначеній сфері.

Події Революції гідності (листопад 2013 року - лютий 2014 року) засвідчили незворотне прагнення Українського народу до побудови правової та демократичної держави, в якій гарантуються та забезпечуються права і свободи людини.

В умовах тимчасової окупації частини території України та військової агресії Російської Федерації в окремих районах Донецької і Луганської областей проблема захисту прав і свобод людини постає особливо гостро. Поряд із першочерговими завданнями щодо зміцнення національної безпеки, подолання економічної кризи, реформування державного управління тощо забезпечення прав і свобод людини залишається головним обов'язком держави та має визначати зміст і спрямованість діяльності держави в усіх її зусиллях. У кризовій ситуації ризики непропорційного обмеження прав і свобод людини зростають, що потребує особливого контролю з боку суспільства.

Стратегія спрямована на об'єднання суспільства довкола розуміння цінності прав і свобод людини, які захищаються на основі принципу рівності та без дискримінації.

Стратегія зосереджена на вирішенні основних системних проблем у сфері захисту прав і свобод людини та нових викликах суспільства, але не вичерпує повністю проблематику у зазначеній сфері. Удосконалення системи захисту прав і свобод людини здійснюватиметься з урахуванням як вітчизняного досвіду, так і напрацьованих та апробованих міжнародною

спільнотою засад і принципів. У цьому зв'язку буде взято до уваги та активно використовуватиметься досвід Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, правозахисних організацій України, Організації Об'єднаних Націй, Ради Європи, Організації з безпеки і співробітництва в Європі, інших міжнародних організацій, а також практика Європейського суду з прав людини.

У співпраці з іншими державами Україна застосовує підхід, заснований на правах і свободах людини, і розвиває двосторонні відносини з урахуванням міжнародних зобов'язань у зазначеній сфері.

2. Мета і результати реалізації Стратегії

Метою реалізації Стратегії є забезпечення пріоритетності прав і свобод людини як визначального чинника під час визначення державної політики, прийняття рішень органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

Результатом виконання Стратегії має стати запровадження системного підходу до виконання завдань та забезпечення узгодженості дій органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері прав і свобод людини, створення в Україні ефективного (доступного, зрозумілого, передбачуваного) механізму реалізації та захисту прав і свобод людини.

3. Принципи Стратегії

Стратегія базується на таких принципах:

- 1) відкритість і прозорість реалізації положень Стратегії з метою максимального залучення до її реалізації та моніторингу всіх заінтересованих сторін;
- 2) гарантування рівності та недискримінації у забезпеченні прав і свобод людини;
- 3) конкретність, досяжність цілей та вимірюваність очікуваних результатів реалізації Стратегії;
- 4) добросовісність при тлумаченні та реалізації Стратегії;
- 5) планування розподілу фінансових та інших ресурсів, виходячи з необхідності досягнення цілей Стратегії;
- 6) забезпечення своєчасного реагування на нові виклики.

4. Стратегічні напрями

4.1 Забезпечення права на життя

Життя людини є найвищою соціальною цінністю. У сучасних умовах обов'язок держави захистити життя людини набуває особливого змісту, враховуючи існуючі системні проблеми, зокрема:

- 1) порушення права на життя внаслідок незаконних дій терористичних організацій "Донецька народна республіка" та "Луганська народна республіка", бойовиків, найманців, а також агресії Російської Федерації;
- 2) збільшення незаконного обігу зброї;
- 3) непропорційне використання сили та спеціальних засобів працівниками правоохоронних органів;
- 4) неналежне надання медичної допомоги громадянам України;
- 5) неефективне розслідування випадків смерті;
- 6) відсутність ефективної системи негайного оповіщення населення про виникнення загрози або надзвичайної ситуації.

Стратегічна мета:

- забезпечення належних гарантій захисту права на життя та наявність правових засобів захисту і механізмів ефективного розслідування порушень права на життя.

Очікувані результати:

- 1) створено ефективну систему, спрямовану на забезпечення протидії злочинним діянням проти життя людини, запобігання їм, припинення та покарання за такі діяння, відшкодування сім'ям потерпілих;
- 2) додержуються норми міжнародного права для захисту життя мирного населення на тимчасово окупованій території України;
- 3) відповідають міжнародним стандартам захисту права на життя умови тримання та поводження з особами у місцях, в яких вони примусово тримаються за судовим рішенням або рішенням адміністративного органу відповідно до закону;
- 4) створено передумови для зменшення ризиків життю та здоров'ю факторами підвищеної небезпеки.

4.2 Протидія катуванням, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню

Катування, жорстоке, нелюдське або таке, що принижує гідність, поводження чи покарання залишається системною проблемою в Україні.

Відсутність ефективного розслідування злочинів та недостатньо ефективна система попередження і захисту від катувань створюють атмосферу безкарності та призводять до поширення цього явища.

Події, пов'язані з агресією Російської Федерації, ще більше загострили проблеми неналежного поводження та підвищили рівень терпимості до нього у суспільстві.

Стратегічна мета:

- 1) створення ефективною системи протидії катуванням, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню;
- 2) створення умов для попередження випадків неналежного поводження;
- 3) утвердження у суспільстві нетерпимості до будь-яких проявів неналежного поводження.

Очікувані результати:

- 1) створено ефективну систему розслідування злочинів, пов'язаних із катуваннями, жорстоким, нелюдським або таким, що принижує гідність, поводження чи покарання, у тому числі насильницьким зникненням;
- 2) забезпечено дієвість засобів правового захисту від неналежного поводження;
- 3) забезпечується відшкодування шкоди та реабілітація жертв злочинів, пов'язаних із катуваннями, жорстоким, нелюдським або таким, що принижує гідність, поводженням чи покаранням, відповідно до міжнародних стандартів;
- 4) відповідають міжнародним стандартам умови тримання під вартою та поводження з особами в інших місцях їх примусового тримання за судовим рішенням або рішенням адміністративного органу відповідно до закону;
- 5) забезпечено ефективну діяльність національного превентивного механізму;
- 6) додержується принцип заборони вислання іноземців та осіб без громадянства до держави, де їм загрожує неналежне поводження.

4.3 Забезпечення права на свободу та особисту недоторканність

Системними проблемами у цій сфері є, зокрема, практика недотримання процесуального законодавства працівниками правоохоронних органів та суддями, невідповідність законодавства у сфері прав і свобод людини міжнародним стандартам, що призводить до свавільного позбавлення свободи (зокрема, порушення прав осіб при госпіталізації до психіатричних закладів, прав осіб у пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, а також у пунктах тимчасового розміщення біженців); поширення насильницьких зникнень осіб на тимчасово окупованій території України та у районі проведення антитерористичної операції в Донецькій і Луганській областях.

Стратегічна мета:

- створення ефективної системи захисту права на свободу та особисту недоторканність, ефективне розслідування злочинів насильницького зникнення.

Очікувані результати:

- 1) приведена у відповідність із міжнародними стандартами процедура затримання і тримання особи під вартою, припинена практика незареєстрованих затримань;
- 2) забезпечено періодичні перевірки судом законності затримання, позбавлення свободи осіб, при цьому право на свободу гарантується;
- 3) посилено ефективність судового контролю за підставами позбавлення свободи, зокрема при застосуванні примусової госпіталізації до психіатричних закладів;
- 4) проводиться ефективне розслідування для притягнення до відповідальності осіб, винних у викраденні людей на тимчасово окупованій території України та у районі проведення антитерористичної операції в Донецькій і Луганській областях, в тому числі з використанням міжнародно-правових механізмів;
- 5) унеможливлено безпідставне та неналежним чином оформлене затримання, тримання особи під вартою без рішення суду;
- 6) застосування утримання під вартою іноземців та осіб без громадянства з метою їх видворення за межі України лише як виправданого необхідністю крайнього засобу забезпечення примусового видворення, запроваджено альтернативні засоби забезпечення примусового видворення;
- 7) встановлено рівень захисту прав особи, затриманої за вчинення адміністративного правопорушення, не нижчий, ніж передбачено у

кримінальному процесуальному законодавстві, без звуження діючих гарантій;

8) надається підтримка жертвам насильницьких зникнень та їх сім'ям.

4.5 Забезпечення права на справедливий суд

Неналежним чином забезпечується право на незалежний, безсторонній та неупереджений суд, про що свідчить, зокрема, наявність факторів залежності суддів від виконавчої та законодавчої гілок влади; непрозорість формування суддівського корпусу; недосконалість процесуальних інструментів для захисту прав та інтересів осіб; система надання безоплатної правової допомоги не враховує нові категорії осіб, які її потребують; систематичне невиконання рішень судів; недостатній рівень єдності та послідовності судової практики; невідповідність міжнародним стандартам законодавства у сфері судочинства та практики його застосування.

Стратегічна мета:

- 1) забезпечення права на незалежний та справедливий суд у розумний строк;
- 2) створення доступної та ефективною системи судочинства, що відповідатиме європейським цінностям та стандартам захисту прав людини.

Очікувані результати:

- 1) забезпечено доступність до правосуддя для кожної особи;
- 2) деполітизовано та приведено у відповідність із міжнародними стандартами процеси формування суддівського корпусу та притягнення суддів до відповідальності;
- 3) забезпечено незалежність, безсторонність, ефективність та інституційну спроможність судової системи;
- 4) підвищено прозорість діяльності суддів та рівень їх відповідальності;
- 5) усунуто недоліки процесуального законодавства та забезпечено здійснення ефективного судочинства у розумні строки, послідовну судову практику;
- 6) працює ефективна система виконавчого провадження, у розумні строки виконуються судові рішення і рішення інших органів, зокрема завдяки запровадженню інституту приватних виконавців;
- 7) підвищено професійний рівень суддів;
- 8) удосконалено систему суддівського самоврядування;
- 9) забезпечено гарантії професійної діяльності адвокатів;

- 10) удосконалено стандарти якості надання правової допомоги та забезпечено їх дотримання;
- 11) розширено можливості надання первинної та вторинної безоплатної правової допомоги у цивільних та адміністративних справах;
- 12) забезпечено якісну і доступну правову допомогу через адвокатуру та ефективну систему безоплатної правової допомоги;
- 13) здійснюється розподіл справ між суддями виключно незалежною автоматизованою системою;
- 14) впроваджено інститут конституційної скарги;
- 15) забезпечено відповідно до європейських стандартів доступ до правосуддя дітей, людей з інвалідністю, повнолітніх недієздатних осіб та осіб з обмеженою дієздатністю.

4.6 Забезпечення свободи думки і слова, вираження поглядів і переконань, доступу до інформації та вільного розвитку особистості

В Україні зменшено втручання держави в професійну діяльність журналістів, унормовано питання створення Суспільного телебачення і радіомовлення України та базові стандарти прозорості відносин власності стосовно засобів масової інформації, визначено нові засади функціонування системи вищої освіти, що ґрунтується на принципах автономії вищих навчальних закладів та академічної свободи учасників освітнього процесу.

Водночас існує низка проблем, які залишаються неврегульованими. Серед таких проблем найбільш актуальними є надмірне державне регулювання інформаційних відносин; неналежний рівень захисту журналістів; державна пропаганда та обмеження на публічні висловлювання з окремих питань; вплив власників засобів масової інформації на формування редакційної політики; неналежна практика реалізації законодавства у сфері доступу до інформації, в тому числі публічної інформації; відсутність гарантованого доступу кожного до інформаційних ресурсів, зокрема до мережі Інтернет.

Стратегічна мета:

- забезпечення вільного обміну інформацією та свободи вираження поглядів і переконань.

Очікувані результати:

- 1) забезпечено належне функціонування суспільного мовлення;
- 2) додержуються принципи ідеологічної багатоманітності, впроваджується інформаційна політика захисту і протидії інформаційній війні, недопущення мови ворожнечі;

- 3) забезпечено свободу діяльності засобів масової інформації, що включає, зокрема, свободу редакційної політики, прозорість інформації стосовно власності і джерел фінансування засобів масової інформації, захист професійної діяльності та безпеку журналістів;
- 4) реформовано друковані засоби масової інформації державної та комунальної форм власності, обмежено до необхідного мінімуму державне регулювання діяльності засобів масової інформації;
- 5) розмежовано діяльність офіційних друкованих видань державних органів, органів місцевого самоврядування та інших засобів масової інформації;
- 6) гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, обмеження здійснення цих прав встановлюються виключно законом і є необхідними в демократичному суспільстві для забезпечення інтересів національної безпеки, територіальної цілісності, громадського порядку, запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя;
- 7) уживаються заходи щодо забезпечення надання інформації людям з інвалідністю у максимально доступній для них формі;
- 8) створені умови для вільного розвитку особистості, зокрема, шляхом реформування системи освіти в Україні;
- 9) забезпечено ефективний доступ до інформації, у тому числі публічної інформації;
- 10) забезпечено систему гарантій доступу кожного до інформаційних ресурсів, зокрема до мережі Інтернет.

4.7 Забезпечення свободи мирних зібрань та об'єднань

Системними проблемами у зазначеній сфері є, зокрема, відсутність якісного законодавства з питань мирних зібрань; обтяжливі реєстраційні процедури щодо створення та припинення громадських об'єднань; нерівний доступ громадських об'єднань до бюджетної підтримки.

Стратегічна мета:

- забезпечення реалізації права на свободу мирних зібрань та права на свободу об'єднань.

Очікувані результати:

- 1) визначено та забезпечено виконання позитивних обов'язків держави щодо свободи мирних зібрань, зокрема забезпечення їх безпеки;
- 2) заборонено втручання держави у статутну діяльність громадських об'єднань, мінімізовано втручання держави у створення, діяльність та припинення громадських об'єднань через реєстраційні процедури;
- 3) забезпечено рівні умови та прозорі процедури доступу громадських об'єднань до бюджетного фінансування;
- 4) удосконалено процедури державної реєстрації релігійних організацій та погодження мирних зібрань релігійного характеру;
- 5) унеможливлено безпідставне та непропорційне обмеження права на мирні зібрання.

4.7 Забезпечення права на участь в управлінні державними справами та у виборах

Перешкодами для реалізації громадянами права на участь в управлінні державними справами є, зокрема, непрозорість виборчих процедур (фінансування і витрачання виборчих фондів, зміна меж виборчих округів, формування виборчих комісій тощо), які не забезпечують свободу волевиявлення виборців та відкритість формування органів державної влади та органів місцевого самоврядування через вибори.

Потребують вдосконалення механізми реалізації безпосередньої демократії, а також механізми взаємодії між громадянським суспільством та органами державної влади, органами місцевого самоврядування в процесі прийняття рішень, у тому числі щодо вирішення питань місцевого значення.

Стратегічна мета:

- 1) забезпечення дотримання права громадян вільно брати участь в управлінні державними справами та формуванні органів державної влади, органів місцевого самоврядування через вибори;
- 2) забезпечення ефективної взаємодії між інститутами громадянського суспільства та органами державної влади, органами місцевого самоврядування, зокрема шляхом удосконалення процедур залучення інститутів громадянського суспільства до процесу підготовки та прийняття рішень органами державної влади, органами місцевого самоврядування.

Очікувані результати:

- 1) забезпечено свободу волевиявлення громадян, прозорість формування органів державної влади, органів місцевого самоврядування через

- вибори, стабільність та уніфікованість законодавства України про вибори;
- 2) створено умови для забезпечення виборчих прав людей з інвалідністю;
 - 3) забезпечено вдосконалення законодавства про всеукраїнський референдум та законодавчо врегульовані питання проведення місцевих референдумів;
 - 4) створено умови для запровадження електронної демократії;
 - 5) забезпечено відкритість та прозорість діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, зокрема через доступ до публічної інформації;
 - 6) вироблено ефективний механізм взаємодії громадськості з органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

4.8 Попередження та протидія дискримінації

Попередженню та протидії дискримінації перешкоджають недостатня узгодженість діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування в цій сфері, неефективність правових механізмів притягнення до відповідальності за дискримінацію, відсутність інформаційно-просвітницької роботи для подолання стереотипів, упередженості і нетерпимості в суспільстві.

Стратегічна мета:

- створення ефективної системи запобігання та протидії дискримінації.

Очікувані результати:

- 1) забезпечено комплексність та узгодженість законодавства у сфері запобігання та протидії дискримінації;
- 2) реалізуються програми щодо підвищення обізнаності громадян у сфері запобігання та протидії дискримінації;
- 3) забезпечено безперешкодний доступ кожного до ефективних засобів правового захисту від дискримінації;
- 4) дотримується і впроваджується принцип недискримінації та культура поваги до різноманітності, вживаються заходи з подолання у суспільстві стереотипів, які призводять до дискримінації;
- 5) впроваджуються відповідні та своєчасні позитивні дії на національному та місцевому рівнях у сфері запобігання та протидії дискримінації, забезпечено ефективне та своєчасне реагування держави на нові виклики;

- 6) посилено відповідальність за відмову в розумному пристосуванні об'єктів фізичного оточення для забезпечення потреб людей з інвалідністю;
- 7) забезпечується ефективне розслідування злочинів, вчинених з мотивів расової, національної, релігійної та іншої нетерпимості, та притягнення винних осіб до відповідальності;
- 8) удосконалено порядок проведення органами виконавчої влади антидискримінаційної експертизи проектів нормативно-правових актів;
- 9) здійснюється підготовка статистичних даних про порушення законодавства у сфері запобігання та протидії дискримінації та притягнення до відповідальності винних осіб.

4.9 Забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків

Незважаючи на досягнутий прогрес, в Україні зберігається проблема нерівності прав та можливостей жінок і чоловіків, що зумовлює необхідність продовження активної та комплексної роботи щодо розв'язання проблем гендерної дискримінації та забезпечення реальної гендерної рівності.

Стратегічна мета:

- забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в усіх сферах життя суспільства.

Очікувані результати:

- 1) впроваджено міжнародні стандарти щодо забезпечення гендерної рівності, в тому числі на законодавчому рівні;
- 2) удосконалено механізми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;
- 3) створено умови для збалансованої участі жінок і чоловіків у громадсько-політичних процесах, прийнятті суспільно важливих рішень;
- 4) проводяться комплексні заходи щодо подолання гендерної дискримінації, в тому числі гендерних стереотипів;
- 5) забезпечено рівність у доступі до правосуддя.

4.10 Протидія гендерному насильству, торгівлі людьми та рабству

Законодавство з питань запобігання гендерному насильству потребує удосконалення і приведення у відповідність із міжнародними стандартами.

Актуальними проблемами є також експлуатація дітей, неправомірне використання праці у місцях примусового тримання осіб за судовим рішенням або рішенням адміністративного органу відповідно до закону, неефективність розслідувань злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, здійсненням іншої незаконної угоди, об'єктом якої є людина.

Стратегічна мета:

- створення ефективної системи протидії усім формам гендерного насильства, торгівлі людьми та рабства, надання якісної допомоги жертвам.

Очікувані результати:

- 1) створено умови, необхідні для запобігання та протидії усім формам гендерного насильства та торгівлі людьми;
- 2) удосконалено систему надання допомоги жертвам злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми;
- 3) приведено у відповідність із міжнародними стандартами законодавство з питань протидії гендерному насильству;
- 4) забезпечується розслідування злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми, в тому числі вчинених на тимчасово окупованій території України та у районі проведення антитерористичної операції у Донецькій і Луганській областях;
- 5) забезпечено додержання принципу рівності при визначенні умов праці, оплати праці, загальнообов'язкового державного соціального страхування осіб, які перебувають у місцях примусового тримання за судовим рішенням або рішенням адміністративного органу відповідно до закону;
- 6) встановлено кримінальну відповідальність за неправомірне використання праці осіб, які перебувають у місцях примусового тримання за судовим рішенням або рішенням адміністративного органу відповідно до закону;
- 7) унормовано питання організації працетерапії, зокрема встановлено вимоги щодо організації працетерапії у відповідності із планом відновлення пацієнта, проведення періодичної оцінки ефективності здійснення працетерапії лікарем;
- 8) посилено контроль, у тому числі громадський, за умовами праці осіб у місцях їх примусового тримання за судовим рішенням або рішенням адміністративного органу відповідно до закону.

4.11 Протидія домашньому насильству

Домашнє насильство носить латентний характер, що ускладнює ефективне та своєчасне вжиття уповноваженими органами заходів для його запобігання та припинення.

Стратегічна мета:

- створення ефективної системи запобігання та протидії домашньому насильству, підвищення якості надання допомоги жертвам домашнього насильства.

Очікувані результати:

- 1) створено ефективну систему запобігання та протидії домашньому насильству, в тому числі вжито заходів щодо забезпечення повідомлення уповноважених органів про випадки домашнього насильства;
- 2) вдосконалено порядок надання допомоги жертвам домашнього насильства та впроваджуються програми, спрямовані на навчання осіб, які вчинили домашнє насильство, ненасильницькій поведінці в міжособистісних стосунках;
- 3) проводиться робота з інформування населення про проблеми і способи протидії домашньому насильству та порядок надання допомоги жертвам домашнього насильства;
- 4) здійснюються заходи щодо попередження домашнього насильства на місцевому рівні.

4.12 Забезпечення прав корінних народів і національних меншин

Законодавство з питань захисту прав національних меншин потребує удосконалення та приведення у відповідність із міжнародними стандартами. Існує необхідність у законодавчому врегулюванні статусу корінних народів.

Стратегічна мета:

- створення ефективної системи забезпечення та захисту прав корінних народів і національних меншин, підтримки та розвитку толерантних міжнаціональних відносин у суспільстві.

Очікувані результати:

- 1) створено ефективний механізм забезпечення та захисту прав корінних народів і національних меншин;

- 2) реалізуються комплексні заходи щодо забезпечення потреб громадян України, які належать до корінних народів і національних меншин, у соціальних та інших послугах;
- 3) створено ефективний механізм для участі представників корінних народів і національних меншин у процесі прийняття органами державної влади, органами місцевого самоврядування рішень з питань, що стосуються прав корінних народів і національних меншин;
- 4) проводиться політика міжнаціональної толерантності.

4.13 Забезпечення права на працю та соціальний захист

Держава неповною мірою забезпечує реалізацію прав громадян на працю та соціальний захист. Існуюча система соціального захисту є малоефективною, а її фінансування – обтяжливим для державного бюджету. У недостатній мірі враховуються особливі потреби окремих категорій громадян під час забезпечення їх права на соціальний захист. До того ж економічний стан держави ще більше погіршує ситуацію у сфері соціального захисту та зайнятості населення.

Стратегічна мета:

- створення можливостей для забезпечення достатнього життєвого рівня та належного соціального захисту громадян.

Очікувані результати:

- 1) створено ефективну систему соціального захисту, яка відповідає можливостям держави;
- 2) запроваджено альтернативні державним джерела фінансування системи соціального захисту;
- 3) створено здорові та безпечні умови праці;
- 4) забезпечено захист трудових прав громадян, у тому числі права громадян на об'єднання у професійні спілки;
- 5) посилено соціальну відповідальність бізнесу, створено умови для запровадження соціально-корпоративної відповідальності суб'єктів господарювання;
- 6) забезпечено розумне пристосування робочих місць для потреб людей з інвалідністю, їх супровід на робочому місці;
- 7) створено ефективну систему надання соціальних послуг, у тому числі із забезпечення соціального супроводу та підтриманого проживання людей з інвалідністю.

4.14 Забезпечення права на охорону здоров'я

Потребують невідкладного вирішення питання забезпечення права громадян на охорону здоров'я, створення умов для ефективного і доступного медичного обслуговування.

Стратегічна мета:

- 1) забезпечення рівного доступу до високоякісної медичної допомоги;
- 2) профілактика, раннє виявлення та ефективне лікування захворювань.

Очікувані результати:

- 1) забезпечено відповідність медичної інфраструктури потребам територіальних громад;
- 2) забезпечено гарантований обсяг медичної допомоги, що надається громадянам на безоплатній основі за рахунок бюджетних коштів;
- 3) забезпечено захист прав пацієнтів;
- 4) забезпечено доступ до одержання медичної допомоги вразливих верств населення;
- 5) приведено у відповідність із Міжнародною класифікацією функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я критерії встановлення інвалідності та отримання реабілітаційних засобів і послуг людьми з інвалідністю;
- 6) створено рівний доступ до високоякісної медико-соціальної допомоги наркозалежним особам, людям, які живуть з ВІЛ, особам, хворим на туберкульоз та інші соціально небезпечні захворювання;
- 7) упроваджено заходи із попередження поширення психічних та інтелектуальних розладів, забезпечено надання відповідної допомоги.

4.15 Створення умов для розвитку підприємницької діяльності

Стимулювання розвитку підприємництва є одним із визначальних пріоритетів державної політики в умовах протидії ризикам загострення економічної кризи.

Стратегічна мета:

- забезпечення свободи підприємництва, створення умов для самозайнятості населення.

Очікувані результати:

- 1) створено систему оподаткування, яка сприяє розвитку малого та середнього підприємництва;
- 2) забезпечено ефективний захист права приватної власності;

- 3) забезпечено невтручання органів державної влади у підприємницьку діяльність, якщо вона здійснюється в межах закону;
- 4) обмежено державний контроль за здійсненням підприємницької діяльності, в тому числі шляхом чіткого законодавчого визначення підстав та порядку такого контролю;
- 5) забезпечено право на провадження господарської діяльності за декларативним принципом.

4.16 Забезпечення права на освіту

На сьогодні невирішеними є питання забезпечення належного рівня доступу до освіти, її якості та конкурентоспроможності в нових економічних і соціокультурних умовах.

Стратегічна мета:

- забезпечення гарантованого доступу до якісної і конкурентоспроможної освіти, створення ефективної системи забезпечення всебічного розвитку людини відповідно до її індивідуальних здібностей та потреб.

Очікувані результати:

- 1) забезпечено відповідність мережі дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних навчальних закладів потребам територіальних громад;
- 2) включено до навчальних програм тем з питань прав і свобод людини, зокрема прав дітей та гендерної рівності;
- 3) упроваджено інклюзивне навчання для можливості реалізації людьми з інвалідністю права на освіту;
- 4) забезпечено рівність у реалізації права на освіту без будь-яких привілеїв чи обмежень за ознаками етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання або іншими ознаками;
- 5) створено умови для навчання протягом життя.

4.17 Забезпечення права на приватність

Незважаючи на прийняття нового прогресивного законодавства про захист персональних даних, у сфері забезпечення права на приватність залишається низка проблем. Зокрема, не створено ефективні засоби захисту права на приватність, попередження і припинення порушень законодавства під час обробки персональних даних; відсутній дієвий інституційний механізм незалежного контролю за додержанням права на захист персональних даних; не вирішено питання щодо існування надмірних баз персональних даних,

володільцями або розпорядниками яких є органи державної влади; продовжується практика порушення права на невтручання в особисте і сімейне життя осіб, які перебувають у місцях примусового тримання за судовим рішенням або рішенням адміністративного органу відповідно до закону.

Стратегічна мета:

- забезпечення встановлених стандартів захисту права на приватність.

Очікувані результати:

- 1) створено дієвий інституційний механізм контролю за додержанням права на приватність;
- 2) впроваджено ефективну систему незалежного контролю за діяльністю правоохоронних органів у частині додержання права на приватність;
- 3) мінімізовано та чітко регламентовано законом випадки втручання держави у право на приватність;
- 4) забезпечено право на приватність осіб, які перебувають у місцях примусового тримання за судовим рішенням або рішенням адміністративного органу відповідно до закону, зокрема при наданні психіатричної допомоги у примусовому порядку;
- 5) забезпечено додержання стандартів захисту права на приватність під час застосування систем відеоспостереження;
- 6) запроваджено систему, яка унеможлиблює створення надмірних державних баз персональних даних та виключає можливість протиправного втручання у приватність.

4.18 Забезпечення прав дитини

Актуальною є проблема відсутності єдиної системи реалізації та захисту прав дітей в Україні, неналежне врахування кращих інтересів та думки дитини при прийнятті рішень, які її стосуються.

Стратегічна мета:

- 1) створення сприятливого середовища для виховання, навчання, розвитку дитини та ефективної системи забезпечення реалізації її прав;
- 2) удосконалення державного механізму забезпечення прав дитини.

Очікувані результати:

- 1) створено ефективну систему охорони дитинства;
- 2) створено умови для самовираження та розвитку дитини;

- 3) забезпечено запобігання соціальному сирітству та інституціалізації дітей;
- 4) забезпечено врахування кращих інтересів та думки дитини (відповідно до її віку та рівня розвитку) під час прийняття рішень, що стосуються дитини;
- 5) створено умови для розвитку і виховання дітей у сім'ях або в умовах, максимально наближених до сімейних; здійснено реформування інтернатних закладів та проводиться їх поступова ліквідація;
- 6) упроваджено послуги, що базуються на дружньому підході до дитини, насамперед медичні, соціальні, юридичні;
- 7) забезпечено всім дітям рівний доступ до необхідних їм послуг незалежно від стану здоров'я, етнічного та соціального походження, віросповідання, місця проживання, громадянства або інших ознак;
- 8) запроваджено та забезпечено функціонування системи послуг раннього втручання з метою створення сприятливих умов життєдіяльності для дітей, які мають порушення розвитку, підтримки сімей, в яких вони виховуються, запобігання відмовам батьків від дітей, які мають порушення розвитку, інвалідизації дитячого населення;
- 9) упроваджено ефективну систему правосуддя щодо неповнолітніх з урахуванням міжнародних стандартів;
- 10) здійснюються ефективні заходи, спрямовані на ресоціалізацію та реабілітацію неповнолітніх засуджених і звільнених осіб з їх числа;
- 11) забезпечується державна реєстрація народження дітей на тимчасово окупованій території України та у населених пунктах, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють або здійснюють не в повному обсязі свої повноваження;
- 12) забезпечується неухильне дотримання законодавства про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, стосовно дітей, у тому числі дітей, розлучених із сім'ями;
- 13) зменшено кількість дітей - жертв насильства та всіх форм експлуатації, а також дітей, які перебувають у конфлікті із законом;
- 14) створено умови для недопущення безпосередньої участі дітей у збройних конфліктах, здійснюються всі можливі заходи щодо забезпечення захисту прав дітей, які перебувають у зоні воєнних дій та збройних конфліктів;
- 15) встановлено мінімальні стандарти безпеки та благополуччя дитини;
- 16) подолано дитячу бездоглядність, безпритульність, бродяжництво.

4.19 Забезпечення прав біженців та осіб, які потребують додаткового захисту, а також іноземців та осіб без громадянства, які на законних підставах перебувають в Україні

Забезпечення правового і соціального захисту осіб, яких визнано в Україні біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, необхідно удосконалити з урахуванням міжнародних стандартів. Нагальним є вдосконалення процедури визнання особи біженцем чи особою, яка потребує додаткового захисту, розроблення ефективного механізму інтеграції таких осіб в українське суспільство, вирішення питань забезпечення реалізації ними права на працю, охорону здоров'я, освіти, інших прав і свобод. Слід також врегулювати проблемні питання перебування іноземців та осіб без громадянства в Україні.

Стратегічна мета:

- 1) забезпечення правового та соціального захисту осіб, яких визнано в Україні біженцями або особами, які потребують додаткового захисту;
- 2) урегулювання проблемних питань перебування іноземців та осіб без громадянства в Україні.

Очікувані результати:

- 1) удосконалено законодавство про біженців та осіб, які потребують додаткового захисту, відповідно до міжнародних стандартів;
- 2) впроваджено заходи для інтеграції в українське суспільство осіб, яких визнано в Україні біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, іноземців та осіб без громадянства, які на законних підставах перебувають в Україні;
- 3) забезпечуються належні умови для звернення особи про визнання її біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, особливо дитині, розлученій із сім'єю;
- 4) забезпечується реалізація особами, яких визнано в Україні біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, права на працю, охорону здоров'я, освіти;
- 5) створено умови для інтеграції в українське суспільство осіб, яких визнано в Україні біженцями чи особами, які потребують додаткового захисту в Україні, а також іноземців та осіб без громадянства, які тривалий час перебувають в Україні на законних підставах.

4.20 Забезпечення прав учасників антитерористичної операції

Головні проблеми у цій сфері: законодавством не врегульовано низку питань, пов'язаних із проведенням антитерористичної операції в Україні; не визначено статус окремих категорій осіб, які беруть участь в антитерористичній операції; не забезпечено належний рівень матеріально-

технічного забезпечення осіб, які беруть участь в антитерористичній операції.

Стратегічна мета:

- створення належних умов для реалізації та захисту прав учасників антитерористичної операції.

Очікувані результати:

- 1) врегульовано на законодавчому рівні статус окремих категорій учасників антитерористичної операції;
- 2) створено належні матеріально-технічні умови для учасників антитерористичної операції на період її проведення;
- 3) створено систему соціальної, медичної та психологічної реабілітації учасників антитерористичної операції та членів їх сімей для їх повернення до нормального життя.

4.21 Захист прав внутрішньо переміщених осіб

Потребують поліпшення умови соціальної адаптації внутрішньо переміщених осіб на новому місці проживання та організація роботи зі сприяння у поверненні таких осіб на їх попереднє постійне місце проживання. Актуальною є також проблема ресурсного забезпечення відновлення інфраструктури у Донецькій і Луганській областях.

Стратегічна мета:

- забезпечення створення належних умов для реалізації та захисту прав і свобод внутрішньо переміщених осіб.

Очікувані результати:

- 1) задоволено життєво необхідні потреби внутрішньо переміщених осіб;
- 2) реалізовано комплексні заходи щодо підтримки та соціальної адаптації громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України;
- 3) забезпечено реалізацію та захист соціальних прав внутрішньо переміщених осіб, задоволення їх освітніх та інших потреб;
- 4) створено умови для добровільного повернення внутрішньо переміщених осіб на їх попереднє постійне місце проживання;
- 5) запроваджуються ефективні механізми сприяння реалізації та відновленню прав і свобод внутрішньо переміщених осіб;

- б) використовуються міжнародно-правові механізми для захисту прав і свобод внутрішньо переміщених осіб.

4.22 Ужиття необхідних заходів для захисту прав осіб, які проживають на тимчасово окупованій території України

На тимчасово окупованій території України масово та систематично порушуються права і свободи громадян України, права корінних народів і національних меншин. Після відновлення територіальної цілісності України реалізацію прав і свобод людини і громадянина буде забезпечено у повному обсязі.

Стратегічна мета:

- забезпечення прав і свобод громадян України.

Очікуваний результат:

- вжито необхідних заходів для захисту прав і свобод громадян України, в тому числі через доступні двосторонні та багатосторонні міжнародно-правові механізми.

4.23 Забезпечення прав громадян України, які проживають у населених пунктах Донецької і Луганської областей, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють або здійснюють не в повному обсязі свої повноваження

На сьогодні існує постійна загроза життю та здоров'ю громадян України, які проживають у населених пунктах Донецької і Луганської областей, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють або здійснюють не в повному обсязі свої повноваження, відсутня можливість належного забезпечення економічних, соціальних та інших прав таких громадян.

Стратегічна мета:

- забезпечення реалізації та захисту прав громадян України.

Очікувані результати:

- 1) задоволено життєво необхідні потреби громадян України, які проживають у відповідних населених пунктах Донецької і Луганської областей;

- 2) створено належні умови для відновлення соціальних виплат таким громадянам і вжито заходів щодо забезпечення їх прав на охорону здоров'я та освіти;
- 3) забезпечено безпечні умови для добровільного переселення таких громадян в інші регіони України;
- 4) відновлено доступ таких громадян до правосуддя, забезпечено розслідування злочинів, вчинених у відповідних населених пунктах Донецької і Луганської областей.

4.24 Звільнення заручників та відновлення їхніх прав

Основними проблемами є відсутність ефективної системи заходів щодо визволення заручників, які захоплені і (або) утримуються на території Донецької і Луганської областей, забезпечення їх реабілітації.

Стратегічна мета:

- звільнення заручників та забезпечення їх реабілітації.

Очікувані результати:

- 1) створено ефективну систему звільнення заручників;
- 2) забезпечено право звільнених осіб на першочергове одержання медичної і правової допомоги;
- 3) створено дієву систему соціальної, у тому числі психологічної, реабілітації звільнених осіб та членів їх сімей;
- 4) проведено ефективне розслідування злочинів, пов'язаних із викраденням людей, захопленням заручників.

4.25 Підвищення рівня обізнаності у сфері прав людини

Загальний рівень правових знань є незадовільним, оскільки існуючі програми правової освіти не відповідають потребам суспільства та викликам сьогодення. Недостатній рівень обізнаності осіб, уповноважених на виконання функцій держави, щодо міжнародних стандартів у сфері прав людини призводить до ігнорування цих прав та, як наслідок, порушення принципу верховенства права.

Стратегічна мета:

- забезпечення кожному можливості доступу до інформації та одержання знань про права, свободи та обов'язки людини і громадянина, механізм реалізації та захисту таких прав і свобод.

Очікувані результати:

- 1) розроблено у співпраці з міжнародними організаціями, в тому числі неурядовими, та затверджено загальнодержавну програму з освіти у сфері прав людини, що містить чітку систему моніторингу та оцінки її виконання;
- 2) включено до навчальних програм загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих навчальних закладів теми з міжнародних стандартів у сфері прав людини;
- 3) включено до вимог, необхідних для виконання роботи за певною професією, посадою, пов'язаною з правотворенням та правозастосуванням, вимог щодо знання міжнародних стандартів у сфері прав людини;
- 4) запроваджено регулярне та системне проведення інформаційно-просвітницької роботи в суспільстві, у тому числі з використанням альтернативних засобів спілкування та спрощеної мови, для поширення знань про права і свободи людини.

5. Реалізація, моніторинг та контроль за імплементацією Стратегії

Імплементація Стратегії забезпечується спільними діями державних органів, інститутів громадянського суспільства, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини за підтримки Організації Об'єднаних Націй, Ради Європи, Організації з безпеки і співробітництва в Європі та інших міжнародних організацій на усіх етапах розроблення плану дій щодо реалізації її положень, моніторингу та контролю.

Для здійснення моніторингу реалізації Стратегії Президентом України, Кабінетом Міністрів України можуть утворюватися відповідні допоміжні органи, до складу яких можуть залучатися в установленому порядку представники державних органів, інститутів громадянського суспільства, представницьких органів корінних народів, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, міжнародних організацій, народні депутати України, науковці та інші фахівці.

Контроль за реалізацією Стратегії та плану дій здійснюється відповідно до наявних національного та міжнародного механізмів.

Оцінка ефективності реалізації Стратегії ґрунтуватиметься на результатах виконання плану дій, позиції України у міжнародних рейтингах, результатах моніторингу України з боку міжнародних організацій, соціологічних дослідженнях, опитуваннях громадської думки.

Глава Адміністрації
Президента України

Б.ЛОЖКІН